

Tisztelt egybegyűltek, tisztelt Polgármester Úr, tisztelt Igazgatóhelyettes Asszony, kedves nyelvész barátaim!

Azért gyűltünk ma össze, hogy lerójuk tiszteletünket Tordas nagy szülöttje, Sajnovics János nyelvész előtt. Azért jöttünk össze, hogy az emlékezés koszorúját elhelyezzük egy nyelvészeti tudományág, az összehasonlító nyelvészet megalapítója előtt. Sajnovics János majdnem három évszázada, pontosan 290 éve, 1733-ban született május 12-én.

1769-ben hatalmas utazást tett a ködös, hideg északra, hogy csillagászati megfigyeléseket végezzen. Abban az évben június 3-án a Vénusz átvonult a Nap korongja előtt, és ez a jelenség csillagászati megfigyelésekre adott lehetőséget. Sajnovics János a csillagászati mérések mellett nyelvészeti kutatásokat is végzett. Próbálta meghatározni, hogy a magyar és az ott beszélt lapp nyelv vajon rokonai-e egymásnak. Az általa kidolgozott módszer mind a mai napig érvényes. Bármely két nyelv rokonságának a meghatározását ezeken az alapokon végzik ma is, és a szisztéma még a számítógépek korában is használatos.

Tisztelt Egybegyűltek!

Tegyük fel a kérdést. Miért emlékezünk? Egyáltalán miért koszorúzunk, miért emlékezünk, szobrok, emlékművek, emléktáblák előtt időről időre. Miért helyezünk el szál virágot egy síron, miért akasztunk koszorút egy emléktábla alá?

Sok válasz is lehetséges. Talán az egyik válasz az, azért, hogy erőt merítsünk és példát vegyünk a nagy elődökről. Mintául szolgáljanak a régi korok kimagasló egyéniségei nekünk, napjaink igazságkereső és gyakran csetlő-botló emberének. A nagy ősök például szolgáljanak tettükkel, erőt meríthessünk sokszor rendkívüli erőfeszítéseikből. Mert ők, nem csak „felismerték”, nem csak „megfogalmazták” a „problémát”, hanem magát a felismert problémát gyakran meg is oldották. Ők tettek, cselekedtek. Rájuk nem vonatkoznak Illyés Gyula 1946-ban megjelent *Nem volt elég* című versének korholó sorai (részlet):

És nem volt hazának elég,
hogy este letéve a könyvet
elnyeltél Bottyánért egy könnyet:
az volt a férfi, a derék...!

És nem volt hazának elég,
hogy idegeiden áteresztetted
szeszként azt a néhány verset,
Adyét, Tóthét, Józsefét.

És nem volt hazának elég,
ha, élvezve a veszélyt
és azt a kéjt, hogy te megjósoltad,
hallgattál titkos leadókat
(és utána cigányzenét).

Mert attól nem lett a tiéd,
hogy hízelegve és hazudva

ráragasztottad egy hegycsúcsra
egy király, egy vezér nevét.

Igen, Illyés Gyula azt írja: Nem volt elég sem a puszta bölcsesség, sem a mélázás, sem a múltba fordulás, sem a látszatcselekedet. Hanem tenni kellett volna.

Nagy-nagy közhely, hogy mindnyájunknak megvan a maga jól kijelölt feladata. A diákoknak az iskolában, hogy mind több tudást szívjanak magukba, a szülőknek a családban, hogy gyermekükből tisztességes embert neveljenek. A munkálkodóknak, hogy tudásuk legjavával alkossanak. Úgy mint Sajnovics János, aki elment messzi északra és ott zord körülmények között ma is érvényes csillagászati és nyelvészeti megállapításokat fogalmazott meg.

A zseniket és az örülteket egy hajszál választja el. Napjainkban egy örült zseninek, Csontváry Kosztká Tivadarnak gyűjteményes kiállítását tekinthetjük meg a Szépművészeti Múzeumban. Ő egyszer csak egy sugallat hallatán elhatározta, hogy a legnagyobb festők közé emelkedik. Ezt követően már felnőtt fejjel megtanult festeni. Mikor már festőtudását elegendőnek érezte, elutazott távoli vad, kietlen vidékekre, Libanonba, Jeruzsálembe, Szíriába, Egyiptomba, hogy ott elkészítse nagy színes vízióit.

Kevesen veszik észre a színpompás kiállításon, mert a képek elvonják a látogatók figyelmét, de egy idézet is olvasható a kiállításon a festőzsenitől. Ez így szól:

„E történelmi időkben a szónak nincs hatása, csak a pozitív tudásnak van alapja, csak a monumentális alkotásoknak van energiája.”

Ki vitatná, hogy napjainkban is – sajnos – történelmi időket élünk. Elég csak arra utalni, hogy háború zajlik a szomszédságunkban. Mondjuk ki bátran, ideológiai, világnézeti csatározások folynak körülöttünk. Ki kétli, mikor a mesterséges intelligencia legyűrni látszik az embert, hogy a pozitív tudásnak most jött el igazán az ideje. Ki merné kétségbe vonni, hogy bizony korunk monumentális alkotásainak igenis van energiája, azaz jelentős a hatása, ellentétben a napjainkat elárasztó annyi de annyi, felszínességgel, sekélyességgel.

Tisztelt Egybegyűltekt!

Kívánom mindnyájunknak – fiataloknak és idősebbeknek egyaránt –, hogy a 290 éve született Sajnovics János a maga tettekéességével különösen itt Tordason legyen példalépünk. Ránk ne vonatkozzanak Illyés Gyula szavai, ránk ne vonatkozzon a vers címe: *Nem volt elég*. Ne legyen a cím igaz ránk, mert mi minden tőlünk telhetővé tettünk a magunk munkaterületén. Kívánom mindnyájunknak Csontváry Kosztká szavaival: *sikerüljön ki-kinek saját körében olyan alkotásokat létrehozni, amelynek van „energiája”*.